EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 26.2.2020
COM(2020) 150 final

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, EUROPEISKA RÅDET, RÅDET, EUROPEISKA CENTRALBANKEN OCH EUROGRUPPEN

Europeiska planeringsterminen 2020: bedömning av strukturreformer, förebyggande och korrigering av makroekonomiska obalanser och fördjupade granskningar enligt förordning (EU) nr 1176(2011)

{SWD(2020) 500-527 final}

1. INLEDNING

EU tar allvarligt på att visa vägen mot konkurrenskraftig hållbarhet. EU:s välfärd och befolkningens välbefinnande är beroende av de politiska åtgärder som vidtas de närmaste åren för att hantera de långsiktiga utmaningar som omvandlar ekonomin och samhället.

I 2020 års strategi för hållbar tillväxt presenteras en ny ekonomisk agenda med tydliga prioriteringar för samordningen av den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken i EU. Målet om konkurrenskraftig hållbarhet följer den europeiska gröna givens ambitionsnivå och bygger på fyra aspekter: miljömässig hållbarhet, produktivitetsökningar, rättvisa och makroekonomisk stabilitet. Ett tillvägagångssätt som bygger på dessa fyra aspekter gör det möjligt att utnyttja synergieffekter, kompromissa och lägga fram lösningar som säkerställer att ekonomin står i människornas och planetens tjänst. Bedömningen i de landsrapporter som läggs fram i dag ska bidra till att dessa mål omsätts i konkreta politiska insatser i medlemsstaterna.

Att lägga grunden för vårt framtida välstånd nu är också ett sätt att reagera på utmaningarna på kort sikt och den rådande avmattningen i den ekonomiska tillväxten. Den nuvarande låga tillväxten visar hur viktigt det är med strukturreformer som stärker vår potentiella tillväxt och gör ekonomin mer produktiv. Ekonomin i EU kan mobilisera de ekonomiska resurser som krävs för hållbara privata och offentliga investeringar. Även om minskade skulder bör prioriteras i högt skuldsatta medlemsstater, borde de medlemsstater som har mer gynnsamma statsfinanser ha utrymme att ytterligare öka investeringarna för att stärka den ekonomiska tillväxten och stödja omställningen till en grönare, mer digital ekonomi. Slutligen torde fortsatta minskningar av både interna och externa makroekonomiska obalanser stärka våra ekonomiers motståndskraft.

Vi kan vara framgångsrika som världsdel enbart om EU och medlemsstaterna styr sin politik åt samma håll och ställer hållbar utveckling i centrum för den ekonomiska politiken. Att omsätta den nya ekonomiska agendan i en verkningsfull nationell närings-, social- och finanspolitik i hela EU bidrar till att nå FN:s mål för hållbar utveckling. På så sätt kan EU visa omvärlden hur beslutsamma politiska åtgärder kan leda till en mer hållbar, välmående, rättvis och trygg framtid för alla.

2. VIKTIGA NYHETER I DEN EUROPEISKA PLANERINGSTERMINEN

För att den nya ekonomiska agendan ska bli framgångsrik måste den omsättas i konkret politik, t.ex. investeringsstrategier, ansvarsfull budgetpolitik och strukturreformer som främjar konkurrenskraftig hållbarhet i alla avseenden. Den europeiska planeringsterminen har stor betydelse för samordning och styrning av nationella insatser i riktning mot långsiktig, hållbar tillväxt för alla. De landsrapporter som läggs fram i dag innehåller en grundlig analys av de viktigaste socioekonomiska utmaningarna av makroekonomisk relevans som varje medlemsstat står inför, uppställt enligt de fyra aspekterna av konkurrenskraftig hållbarhet. De ska ligga till grund för framtida politiska rekommendationer och hålla det fokus på närings- och sysselsättningspolitik som krävs för att åtgärda utmaningarna på de här fyra områdena.

I landsrapporterna för 2020 framhålls utmaningarna och möjligheterna för våra ekonomier till följd av den gröna omställningen. Dessa frågor tas upp i ett nytt avsnitt om miljömässig hållbarhet. Medlemsstaterna lämnade nyligen in sina nationella energi- och klimatplaner, som är de centrala dokumenten för att genomföra klimat- och energipolitiken i medlemsstaterna, däribland inslag av makroekonomisk relevans som övervakas under planeringsterminen. Kommissionen kommer under 2020 att bedöma de här planerna. Landsrapporterna bidrar också till övervakningen av målen för hållbar utveckling och riktar uppmärksamheten mot de delar av den makroekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken som kan bidra till måluppfyllelsen. Varje landsrapport innehåller en sammanfattande bedömning av medlemsstaternas framsteg med målen för hållbar utveckling överlag samt en särskild bilaga om resultaten i förhållande till de enskilda målen.

Rapporterna inriktas även på de regioner och sektorer som påverkas mest av omställningen till klimatneutralitet. På grundval av denna analys blir de vägledande för hur den nyligen föreslagna fonden för rättvis omställning ska sättas in. Detta är bara början. Mer behöver göras, och insatserna ska utvecklas tillsammans med medlemsstaterna, på samma sätt som för programplaneringen av sammanhållningspolitiska medel.

För att framgångsrikt hantera dagens och morgondagens brådskande socioekonomiska utmaningar och miljöutmaningar måste den europeiska planeringsterminen vidareutvecklas. De närmaste åren kommer arbetet att behöva fortsätta för att se till att de olika inslagen i agendan för hållbar utveckling av betydelse för den makroekonomiska politiken är väl integrerade i den europeiska planeringsterminen (se faktaruta 1).

Faktaruta 1: Integrering av målen för hållbar utveckling och andra frågor som rör miljömässig hållbarhet i den europeiska planeringsterminen

- **På grund av den europeiska planeringsterminens rättsliga utformning handlar integreringen av hållbarhetsmålen främst om makroekonomin** och om hur målen kan uppnås genom närings-, sysselsättnings- och socialpolitik. Omställningen till en hållbar ekonomi är vår tids viktigaste utmaning som får konsekvenser för tillväxt och sysselsättning. Följaktligen blir det här makroekonomiska anslaget bredare och omfattar politik och problem av betydelse för hållbarhetsmålen i alla landsrapporter, i överensstämmelse med den gröna given och den årliga strategin för hållbar tillväxt. Den är också förenlig med den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som är en färdplan för förnyad konvergens i riktning mot bättre arbets- och levnadsvillkor i EU, och pelarens sociala resultattavla där genomförandet av pelaren övervakas.

- **Miljömässig hållbarhet integreras i alla faser av planeringsterminen, i överensstämmelse med den gröna given och den årliga strategin för hållbar tillväxt.** Landsrapporterna för 2020 återspeglar denna nya strategi i ett särskilt nytt avsnitt. Detta bidrar ytterligare till att integrera hållbarhetsmålen i planeringsterminen. Det nya avsnittet om miljömässig hållbarhet innehåller en mer heltäckande analys av medlemsstaternas miljö- och klimatutmaningar, särskilt de områden som hänger samman med den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken och utmaningarnas och politikområdenas sociala konsekvenser.

- **Varje landsrapport har också en ny bilaga om medlemsstatens resultat i förhållande till hållbarhetsmålen och utvecklingen de senaste fem åren.** Med utgångspunkt i Eurostats årliga rapport om hållbar utveckling, *Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context* (övervakningsrapport om framstegen med att uppnå målen för hållbar utveckling i ett EU-sammanhang, 2019 års utgåva), redovisas i landsrapporterna tillgänglig statistik om medlemsstaternas resultat.

- **Framöver kommer det att utvecklas fler djupgående analyser för att övervaka hållbarhetsmålen och följa omställningen till en klimatneutral och resurseffektiv ekonomi.** Som ett första steg ska Eurostats rapport om hållbarhetsmålen offentliggöras tidigare, så att den finns tillgänglig när nästa planeringstermin startar. Information av betydelse för hållbarhetsmålen, som medlemsstaterna från och med 2020 förväntas lämna i sina nationella reformprogram, kompletterar den här bedömningen av framstegen. Kommissionen arbetar även med att utvidga sin verktygslåda för förbättrade analyser av de makroekonomiska och sociala konsekvenserna av den gröna omställningen för de kommande planeringsterminerna. För detta ändamål håller en uppsättning nyckelindikatorer på att tas fram som ska tillämpas under nästa omgång av planeringsterminen. Kommissionen avser att samarbeta nära med medlemsstaterna och andra aktörer om utvecklingen av verktygslådan.

Kommissionen har också inlett en öppen debatt om ramen för ekonomisk styrning. I den översyn av den ekonomiska styrningen[1] som kommissionen nyligen lade fram, bedöms hur den nuvarande ramen har fungerat. Dessutom beaktas att det ekonomiska sammanhanget har förändrats väsentligt sedan reformerna i sex- och tvåpacket antogs 2011 respektive 2013, samt att det görs en bredare satsning på en grön och digital omställning av EU i enlighet med den europeiska gröna given. Detta har föranlett kommissionen att lägga fram ett antal frågor för offentlig debatt för att samla in synpunkter på hur övervakningen fungerat hittills och synpunkter på hur ramen kan bli bättre på att nå resultat med de viktigaste målen.

Planeringsterminen kommer under kommande omgångar att påverkas av det nya budgetinstrumentet för konvergens och konkurrenskraft samt av konvergens- och reforminstrumentet. De strategiska politiska prioriteringarna i rekommendationen för euroområdet kommer t.ex. att stärkas genom de reformer och investeringar som får incitament av budgetinstrumentet för konvergens och konkurrenskraft.

Kommissionen tänker också inrätta en ny rättsstatsmekanism med en EU-omfattande årlig rapportering som syftar till att stärka rättsstatskulturen. God samhällsstyrning, effektiva institutioner, oberoende och effektiva rättssystem, offentliga förvaltningar av god kvalitet och effektiva insolvensregler är avgörande faktorer för en medlemsstats företagsklimat och kan påverka investeringsbesluten. Tillförlitliga ramar mot korruption kan också bidra till att upprätthålla en väl fungerande inre marknad. Insikter om medlemsstaternas institutionella och administrativa utveckling, bl.a. i fråga om rättsstatsprincipen, som kan leda till makroekonomiska risker om de inte åtgärdas, kommer därför att fortsätta att bidra till planeringsterminen och ge underlag för den makroekonomiska bedömningen.

[1] COM(2020) 55 final, 5.2.2020.

3. MEDLEMSSTATERNAS POLITIK

Analysen i årets landsrapporter visar hur medlemsstaterna kan uppnå konkurrenskraftig hållbarhet och pekar mot de strukturreformer och investeringar som krävs.

3.1 Miljömässig hållbarhet

Den europeiska gröna given är tänkt att göra Europa till den första klimatneutrala världsdelen 2050, med en mer resurseffektiv tillväxt. Den omfattar en helhetsstrategi för alla miljö- och klimatfrågor – särskilt klimatförändringar, energiomställning, biologisk mångfald, föroreningar och cirkulär ekonomi – och alla sektorer, inbegripet transporter, industri och livsmedel. Ambitionerna är både EU:s och medlemsstaternas ansvar. Den ekonomiska politiken på nationell nivå och EU-nivå behöver internalisera de befintliga produktions- och konsumtionsmodellernas miljökonsekvenser och skapa lämpliga incitament för ökad hållbarhet. I juni 2019[2] pekade kommissionen på gapet mellan summan av de föreslagna nationella bidragen enligt medlemsstaternas utkast till planer och de mål för hela EU som fastställs i lagstiftningen[3].

Den gröna omställningen förutsätter betydande och riktade investeringar, både offentliga och privata, samt genomgripande strukturreformer. För att uppnå detta mål blir det viktigt att kartlägga centrala investeringsbehov, förbereda investeringsprojekt med stor inverkan, matcha projekt med tillgängliga finansieringskällor och komplettera projekten med rätt reglering. Analysen i landsrapporterna om strukturreformer och de största investeringsbehoven på områden som energi, transporter, byggnader och energieffektivitet, kan vara vägledande för medlemsstaternas politiska åtgärder i enlighet med de prioriteringar som man enats om på EU-nivå. Landsrapporterna innehåller också information om finansieringskällor på EU-nivå.

Offentligt finansiellt stöd, bland annat genom investeringsplanen för den europeiska gröna given, kan få fram privata medel för att öka investeringsvolymerna. En större andel än någonsin av anslagen till hållbar energi, klimat och miljö från EU:s budget kommer att attrahera privat finansiering, och här ska Europeiska investeringsbanken spela en nyckelroll. Den politiska överenskommelsen mellan Europaparlamentet och rådet i december om ett EU-omfattande klassificeringssystem för miljömässigt hållbara investeringar (den s.k.

---

2 Kommissionens bedömning av utkasten till integrerade nationella energi- och klimatplaner, 18 juni 2019 (COM(2019) 285 final).

3 Bedömningen visade att om de nationella planerna genomförs enligt utkasten skulle ett betydande gap uppstå överlag: för både primär och slutlig energiförbrukning var bidraget till en effektivare energiförbrukning lägre än EU:s mål. Kommissionen uppmanade medlemsstaterna att täppa till gapen i sina slutliga integrerade nationella energi- och klimatplaner, som medlemsstaterna skulle ha lämnat in senast den 31 december 2019. Planerna återspeglas i möjligaste mån redan i de landsrapporter som läggs fram i dag.

taxonomin), är ett viktigt steg mot att bekämpa klimatförändringarna genom att stärka de gröna investeringarna[4].

Gröna budgetrutiner är ett viktigt verktyg för att övervaka hur de offentliga finanserna bidrar till den europeiska gröna given. Att uttryckligen ange utgifts- och inkomststrategier i budgetdokument som bidrar till klimatåtgärder och andra miljömål kan hjälpa budgetpolitiken att bidra till den gröna omställningen och öka samstämmigheten mellan de politiska målen och övervakningen av dem. Hittills har bara några få medlemsstater (Frankrike, Finland, Irland och Italien) infört vissa gröna budgetrutiner i sina budgetförfaranden. Metoderna varierar betydligt, och bortsett från Italien är de gröna budgetrutinerna nytillkomna. I vissa fall innehåller informationen om gröna budgetrutiner ytterligare inslag, t.ex. miljökonsekvensbedömningar, skadliga subventioner och indikatorer på utsläpp av växthusgaser och välbefinnande. Vidareutveckling i alla medlemsstater behövs för att stärka de offentliga finansernas roll i omställningen till en klimatneutral, grön och konkurrenskraftig ekonomi för alla. Kommissionen tänker samarbeta med medlemsstaterna för att granska och jämföra gröna budgetrutiner.

Miljöskatter används fortfarande bara i blygsam skala för att ändra beteenden och generera inkomster. Miljöskatter och olika former av koldioxidprissättning är viktiga politiska instrument för att uppnå den nödvändiga omställningen. Ett betydande pris på koldioxidutsläpp har varit ett centralt inslag i den svenska klimatpolitiken sedan 2001[5] och täcker nu omkring 40 % av de svenska utsläppen av växthusgaser, vilket har hjälpt Sverige att minska utsläppen av växthusgaser i sektorer som inte ingår i EU:s system för handel med utsläppsrätter, samtidigt som ekonomin fortsätter att växa. Andra medlemsstater, däribland Irland, Danmark, Frankrike, Finland, Slovenien, Estland, Lettland, Polen och Portugal, tar också ut en koldioxidskatt. I Irland ska alla inkomster från en nyligen genomförd höjning av koldioxidskatten (cirka 90 miljoner euro 2020) helt avsättas till klimatrelaterade utgifter. En del av medlen (6 miljoner euro) ska gå till att inrätta en irländsk fond för rättvis omställning för Midlands, som omfattar investeringar i omskolning och kompetenshöjning och hjälper lokalsamhällen och företag att anpassa sig till omställningen till ett koldioxidsnålt samhälle.

Omställningen till en hållbar och klimatneutral ekonomi måste vara jämnt fördelad och socialt rättvis, vilket kräver regelbunden övervakning. Kampen mot klimatförändringar och miljöförstöring gynnar visserligen alla på lång sikt och skapar möjligheter för alla på medellång sikt, men det är inte alla befolkningsgrupper, regioner och medlemsstater som har samma möjligheter att reagera på kort sikt. Åtgärder på nationell nivå är viktiga för att motverka negativa konsekvenser för enskilda grupper och branscher och garantera rättvisa. EU-budgeten kommer också att ge ett betydande bidrag genom alla instrument av direkt betydelse för den gröna omställningen. Den mekanism för en rättvis omställning som kommissionen föreslår ska säkerställa att ingen lämnas utanför genom ytterligare stöd till de

4 Kommissionens handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt (COM(2018) 97 final)

5 Sverige införde en koldioxidskatt på 250 kr (ca. 23,50 euro) per ton. Skatten uppgick 2017 till 1 180 kr (ca. 110 euro).

regioner och personer som påverkas mest av omställningen, särskilt de som är beroende av utvinning och användning av fasta fossila bränslen för energiändamål (stenkol, brunkol, torv, oljeskiffer) och växthusgasintensiva industrier. I de landsrapporter som läggs fram i dag analyseras omställningsproblemen, och kommissionens avdelningar ger en preliminär prioritering av stödet från fonden för en rättvis omställning. Det ger ett underlag för medlemsstaterna när de utarbetar planer för rättvis omställning där de anger regioner som kan få stöd, behov av ekonomisk diversifiering, nya jobb, utnyttjande av kompetens, lokalt baserad innovation och miljöåterställning, beroende på vad som är tillämpligt. Kommissionen ger medlemsstaterna särskilt tekniskt stöd för utarbetandet av omställningsplanerna. Planerna upprättas av medlemsstaterna i samverkan med kommissionen och ska följa de nationella energi- och klimatplanerna.

3.2 Produktivitetstillväxt

Produktivitetstillväxten är fortfarande en utmaning, särskilt med tanke på befolkningsutvecklingen. Arbetsproduktivitetstillväxten fortsätter att avmattas, med avsevärda skillnader mellan och inom medlemsstaterna. Under 2018 varierade arbetsproduktivitetstillväxten från 6 % i Polen till -1,1 % i Luxemburg. Skillnaderna är ännu större på regional nivå, och produktivitetstillväxten har i genomsnitt varit högre hos storföretagen än de små och medelstora företagen.

Det finns flera orsaker till detta svaga resultat. En viktig faktor är tillgången till och kvaliteten på insatsfaktorerna. Otillräckliga investeringar i investeringsvaror och i utbildning, relativt föråldrad produktionsteknik, en allt äldre arbetskraft, bristande integration på arbetsmarknaden av kvinnor och personer med migrantbakgrund samt kompetensbrist eller kompetensglapp hämmar den potentiella tillväxten. I Tjeckien har exempelvis sysselsättningen nått 80 % och arbetskraftsbrist har blivit ett allvarligt problem. I Bulgarien syftar en betydande del av investeringarna till att ersätta maskiner och utrustning, som är långt ifrån toppmoderna. Dessutom når den nya tekniken endast långsamt ut till andra företag än teknikpionjärerna, vilket gör att de flesta företagen, särskilt de små och medelstora, blir mindre effektiva överlag.

Den gröna och digitala omställningen innebär utmaningar men också möjligheter för den europeiska ekonomin att växa och för de europeiska företagen att utveckla nya affärsmodeller och bättre varor och tjänster. Den digitala omställningen av EU:s ekonomi bromsas för närvarande av dåliga resultat i många medlemsstater när det gäller viktiga ramvillkor. Det finns ett antal förutsättningar som är avgörande för det digitala ekosystemets stabilitet och hållbarhet. Det är bl.a. fråga om digital kompetens och infrastruktur, innovationsfinansiering, tillgång till data, it-säkerhet och offentliga tjänster som är anpassade till den digitala tidsåldern. Exempelvis ligger Tyskland, Grekland, Ungern, Rumänien och Italien efter inom e-förvaltning, medan Portugal och Tjeckien har förbättrats avsevärt. När det gäller digital kompetens förbättras inte stora ekonomier som Frankrike, Spanien, Polen och Italien i den takt som den tekniska utvecklingen kräver. Bara Danmark och Sverige har hög digital intensitet i näringslivet, men för resten av medlemsstaterna ligger andelen företag med

hög digitalisering under 10 %. Som komplement till de nationella satsningarna har kommissionen lagt fram en vision om ett digitalt samhälle för alla.

Innovation och ny teknik är avgörande för att nå den europeiska gröna givens mål. EU:s andel av de globala FoU-investeringarna minskar. Kina har nu gått förbi EU i både relativa och absoluta tal. Faktum är att rådet i sina landsspecifika rekommendationer 2019 uppmanade alla medlemsstater att åtgärda aspekter av forskning och innovation. Att öka produktiviteten för att uppnå konkurrenskraftig hållbarhet är inte möjligt om inte forskning och innovation ges central betydelse i omställningen av EU:s socioekonomiska system, bl.a. genom åtgärder för att ytterligare integrera den inre marknaden för varor och tjänster. Den kommande nya industristrategin för EU ska bidra till att skapa rätta förutsättningar för den sortens innovation. Ett nytt initiativ för att gå vidare med det europeiska forskningsområdet är ett annat viktigt bidrag. Omställningen till en klimatneutral ekonomi kräver nya produktions- och konsumtionsmodeller som drivs av teknisk och social innovation. Ökad resursproduktivitet och välfungerande europeiska forsknings- och innovationssystem är avgörande i detta avseende.

Att stimulera privat forskning och innovation är en viktig utmaning i EU. I flera medlemsstater är FoU-insatserna i allt större utsträckning koncentrerade till ett begränsat antal företag, medan innovationsutgifterna i de små och medelstora företagen minskar. Denna tendens bidrar till att öka produktivitetsgapet mellan teknikledare och övriga företag. Landsrapporterna visar att medlemsstaterna har en roll att spela. I Sverige har till exempel en bra teknikbas och företagsmiljö gjort det möjligt för ett uppstartsföretag att växa med stöd av Europeiska fonden för strategiska investeringar och bli en av de första europeiska tillverkarna av batterier till elbilar. I Tjeckien har biltillverkarnas investeringar i automatisering lett till ökad produktivitet och införande av avancerad digital teknik. Tyvärr går förbättringarna av företagsklimatet långsamt, särskilt när det gäller tillgång till tillräcklig finansiering av forskning, utveckling och innovation. Inrättandet av kapitalmarknadsunionen kan i hög grad underlätta tillgången till extern finansiering för innovativa företag. Olika sätt att förbättra de små och medelstora företagens tillgång till finansiering kommer också att tas upp i kommissionens kommande strategi för små och medelstora företag.

Betydande skillnader mellan medlemsstaterna hindrar den europeiska ekonomin från att förverkliga sin potential i fråga om digitala tjänster. Det finns avsevärda skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller digitalisering av ekonomin. Detta kan få kommersiella och industriella användare att skjuta upp introduktionen och spridningen av digital teknik. Näten för 5G bör byggas ut på bred front så snart som möjligt, eftersom det kan hjälpa EU att ta vara på den gröna och digitala omställningens möjligheter[6].

Produktivitetstillväxten är starkt beroende av humankapitalet. Det här förutsätter utbildningssystem av hög kvalitet, inbegripet yrkesutbildning, som rustar alla lärande med den

[6] Den nationella tilldelningen av spektrum i de första 5G-banden förväntas bli färdig i ett antal medlemsstater, med tanke på den lagfästa skyldigheten att dessa band ska kunna tas i tjänst till årsslutet.

nyckelkompetens och de yrkesfärdigheter som behövs på en snabbt föränderlig arbetsmarknad. Trots det är den fortsatt höga andelen underpresterande i grundläggande färdigheter, som framgår av den senaste Pisa-undersökningen, ett allvarligt hinder för kompetensutveckling och senare anställbarhet. I de landsspecifika rekommendationerna har rådet vid upprepade tillfällen uppmanat medlemsstaterna att öka sina investeringar i kompetens för att tillgodose efterfrågan på kvalificerad arbetskraft.

Politiken för att främja produktiviteten behöver anpassas till de nationella förhållandena, och de nationella produktivitetsnämnderna kan tillföra sådana landsspecifika kunskaper. Många av de befintliga produktivitetsnämnderna tillsattes helt nyligen, varför det är för tidigt att göra en helhetsbedömning av deras resultat. Det är uppmuntrande att se att nationella produktivitetsnämnder redan är etablerade i en majoritet av medlemsstaterna i euroområdet och att antalet nämnder ökar stadigt. Fjorton medlemsstater i euroområdet och fyra utanför euroområdet har nu inrättat egna produktivitetsnämnder.

3.3 Rättvisa

Den gröna och den digitala omställningen och den förändrade befolkningssammansättningen kräver reformer av de sociala trygghetssystemen och arbetsmarknaderna samtidigt som rättvisa arbetsvillkor och ett fullgott socialt skydd måste säkerställas. Dessa reformer behövs för att EU ska kunna ha kvar världens mest avancerade välfärdssystem, investera i sitt humankapital och stödja innovation och konkurrenskraftigt företagande. Mekanismen för en rättvis omställning kommer tillsammans med Europeiska socialfonden+ att vara avgörande för att ingen ska lämnas utanför.

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter[7] är EU:s svar på dessa grundläggande ambitioner. Att nå resultat med pelaren – vår strategi för att omställningen ska vara socialt rättvis – är särskilt viktigt med tanke på utsikterna för en längre period av trög tillväxt i EU, även om sysselsättningen och den sociala situationen har fortsatt att förbättras, vilket framgår av den sociala resultattavlan[8].

Kommissionen startade nyligen arbetet med en handlingsplan för genomförande av den europeiska pelaren för sociala rättigheter[9] och inledde den första etappen av samråd med arbetsmarknadens parter om rättvisa minimilöner[10]. Även om det inte finns en enda lösning som passar alla, är social rättvisa och socialt framåtskridande grunden för EU:s sociala marknadsekonomi. Under 2019 ökade minimilönerna i nästan alla medlemsstater som har nationella lagfästa löner. Italien och Cypern diskuterar förslag om att införa en lagstadgad minimilön. Trots en viss löneutveckling de senaste årtiondena i en del medlemsstater, har situationen för låginkomsttagare försämrats och löneskillnaderna har ökat. Omkring en

---

7 Interinstitutionell proklamation av den europeiska pelaren för sociala rättigheter (2017/C 428/09).

8 Se kommissionens förslag till gemensam sysselsättningsrapport 2020, COM(2019) 653 final.

9 Ett starkt socialt Europa för rättvisa omställningar, COM(2020) 14 final.

10 Första fasen av samråd med arbetsmarknadens parter enligt artikel 154 i EUF-fördraget om eventuella åtgärder i fråga om rättvisa minimilöner (C(2020) 83 final).

sjättedel av alla arbetstagare i EU är lågavlönade. Denna andel har ökat på sistone[11]. Fattigdomen bland förvärvsarbetande har också ökat, från 8,1 % till 9,6 % under åren 2005–2018.

Arbetslösheten varierar fortfarande avsevärt mellan medlemsstaterna. Uppdelningen av arbetsmarknaden är en utmaning i flera medlemsstater, och är ofta förknippad med negativa konsekvenser för arbetsvillkoren och en känsla av otrygghet. Arbetstagare med tidsbegränsad anställning löper mycket större risk att drabbas av fattigdom än arbetstagare med tillsvidareanställning (16,2 % jämfört med 6,1 % år 2018). Vissa grupper, t.ex. unga, lågutbildade, personer med funktionsnedsättning och personer med migrantbakgrund är fortfarande missgynnade på arbetsmarknaden.

Ett antal medlemsstater agerar för att förbättra arbetsvillkoren för dem och främja de utsatta gruppernas integration på arbetsmarknaden. Till exempel vidtog Portugal, efter överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter, åtgärder mot uppdelningen av arbetsmarknaden för att främja tillsvidareanställning. Slovenien främjade aktivering av och förbättrade den sociala tryggheten för arbetslösa. Cypern reformerade sin yrkesinspektion och antog en handlingsplan för att bekämpa odeklarerat arbete och få in det i den formella ekonomin, bl.a. med förebyggande åtgärder som komplement till avskräckande åtgärder.

De senaste åren har skillnaderna i sysselsättning och lön mellan män och kvinnor legat kvar på en hög nivå[12]. Kvinnor fortsätter att ha lägre sysselsättningsgrad, arbeta färre timmar, tjäna mindre och ha fler avbrott i karriären. Detta har också en negativ inverkan på deras pensionsrättigheter. Spanien har infört en föräldraledighet på 16 veckor var för bägge föräldrarna. Den ersätter mamma- och pappaledigheterna från och med 2021. I Irland ska budgeten för 2020 bl.a. finansiera ett program där kvinnor som inte förvärvsarbetar på grund av vård- och omsorgsansvar får hjälp att komma tillbaka till arbetsmarknaden. I de flesta medlemsstater inverkar föräldraskap negativt på kvinnornas sysselsättningsgrad, medan motsatsen gäller för män. Flera medlemsstater agerar för att förbättra tillgången till rimligt prissatta omsorgstjänster av hög kvalitet, men utmaningar kvarstår.

Investeringar i utbildning och kompetens är av avgörande betydelse för anpassning till strukturomvandlingar, särskilt den gröna omställningen, den digitala omställningen och de demografiska förändringarna. Lika tillgång till utbildning av god kvalitet från tidig ålder har också stor betydelse för att främja lika möjligheter och inkludering, bl.a. av underrepresenterade grupper som romer, personer med migrantbakgrund och personer med funktionsnedsättningar. Socioekonomisk bakgrund är dock fortfarande den viktigaste faktorn för ungas utbildningsresultat. Flera medlemsstater vidtar åtgärder för att göra utbildningen mer inkluderande och modernisera forskningsinstitutionerna. Slovenien har bl.a. stärkt vuxenutbildningen, och i Irland kombinerades översynen av den nationella utbildningsfonden

[11] Den ökade i genomsnitt i EU från 16,7 % till 17,2 % under åren 2006–2014, och ökningarna var betydande i vissa länder.

[12] Kommissionen tänker anta en jämställdhetsstrategi i mars 2020 och angripa löneklyftan mellan könen genom ett lagförslag om lönetransparens senare under 2020.

med medelstillskott för att stärka bedömningen av kompetensgap[13]. Finland har lagt fram en reform för kontinuerligt lärande med start 2020, som ska öka möjligheterna att kombinera arbete och studier på ett flexibelt sätt och stödja lärande på arbetsplatsen.

Fattigdom och social utestängning fortsätter att minska tack vare goda villkor på arbetsmarknaden. Inkomstskillnaderna har dock ökat på senare år och planat ut på historiskt höga nivåer, något som riskerar att begränsa tillväxten och hota den sociala sammanhållningen. I ett snabbt föränderligt arbetsliv måste ett fullgott socialt skydd säkerställas för alla. I fjol utvidgade Irland invaliditets- och arbetslöshetsförmånerna till att omfatta egenföretagare. Italien införde regler om arbetsvillkor och socialt skydd för arbetstagare på digitala plattformar med minimikrav på skyddet. Mot bakgrund av de demografiska förändringarna blir det allt viktigare med lika tillgång till hälso- och sjukvård av hög kvalitet samt förbättrad vård av personer med behov av långvarig vård och omsorg. Ett antal medlemsstater försöker på olika sätt stärka den förebyggande vården och främja lättillgänglig, ändamålsenlig och kostnadseffektiv vård.

Reformer av skatte- och förmånssystemen kan bidra till hållbar tillväxt för alla. En omfördelad skattestruktur, t.ex. genom att skattebördan flyttas från arbete till mindre snedvridande skatter som miljöskatter, kan öka den ekonomiska tillväxten, främja sysselsättningen, minska ojämlikheten och bidra till en miljömässigt hållbar ekonomi. Flera medlemsstater fortsätter att reformera sina skattesystem och minskar särskilt skatten på arbete. Frankrike, Italien, Nederländerna, Grekland och Slovenien sänker skatterna på arbete genom att sänka inkomstskatterna eller de sociala avgifterna. Flera av dessa sänkningar av skatten på arbete finansieras genom ökad användning av mindre skadliga skatter.

Framstegen med att reformera hälso- och sjukvård och långvarig vård och omsorg varierar mellan medlemsstaterna. En offentligfinansiellt hållbar, effektiv, överkomlig och tillgänglig högkvalitativ hälso- och sjukvård bidrar till att bevara och återställa god hälsa för alla, och bidrar därigenom till en produktiv och motståndskraftig arbetskraft. Dessutom finns det utrymme för förbättringar när det gäller att tillhandahålla offentligfinansiellt hållbar, effektiv och fullgod långvarig vård och omsorg. För ett antal medlemsstater nämns i de landsspecifika rekommendationerna att hälso- och sjukvårdssystemen eller systemen för långvarig vård och omsorg kräver särskild uppmärksamhet. Cypern, Litauen, Lettland och Slovakien har gjort vissa framsteg med att följa rekommendationerna. Belgien, Bulgarien, Irland, Ungern, Malta, Österrike, Portugal, Rumänien och Finland har endast gjort begränsade framsteg, medan Tjeckien och Slovenien inte gjort några framsteg.

Dialogen mellan arbetsmarknadens parter är viktig för att reformerna ska kunna utformas och genomföras framgångsrikt. Kollektiva förhandlingar och bredare deltagande av arbetsmarknadens parter och det civila samhället överlag är särskilt viktigt vid en tidpunkt när beslutsfattarna tar fram helhetsstrategier för en rättvis grön och digital omställning och demografiska förändringar. Framför allt har det under de senaste åren gjorts vissa framsteg

[13] Kommissionen tänker lägga fram en kompetensagenda i mars 2020 med mål och initiativ för att möta de utmaningar som den gröna och den digitala omställningen innebär.

när det gäller arbetsmarknadsparternas deltagande i det politiska beslutsfattandet i Estland, Lettland, Portugal, Slovenien och Spanien.

3.4 Ekonomisk stabilitet

Trots de nuvarande låga räntorna har medlemsstaterna fortfarande mycket olika lägen i fråga om skuldsättning och hållbarhetsutmaningar. De offentliga underskotten i EU har i genomsnitt börjat öka igen, vilket är ett trendbrott. Medlemsstaternas finanspolitik är fortfarande inte tillräckligt differentierad. Dagens höga offentliga skuldsättning medför sårbarhet i vissa medlemsstater och gör det svårare för regeringarna att tillhandahålla makroekonomisk stabilisering när det behövs. I Italien, Belgien, Spanien och Frankrike har skuldkvoterna inte minskat, trots de gynnsamma ekonomiska förutsättningarna och finansieringsvillkoren de senaste åren. De medlemsstater som har höga statsskulder bör snabbt minska skulderna, och samtidigt omprioritera utgifterna för att skapa utrymme för ytterligare investeringar. Detta borde skapa utrymme för en kontracyklisk finanspolitik i händelse av en konjunkturnedgång. Å andra sidan skulle ytterligare investeringar och andra produktiva utgifter i medlemsstater med en gynnsam budgetsituation stödja tillväxten på kort och medellång sikt, och samtidigt bidra till att återställa balansen i euroområdets ekonomi. Vissa medlemsstater med stort finanspolitiskt utrymme utnyttjar nu en del av det. Närmare bestämt planerar Nederländerna och Tyskland att öka investeringarna för att få fart på den ekonomiska tillväxten och ge ytterligare stöd till omställningen till en grönare ekonomi.

Väl utformade och välfungerande nationella finanspolitiska ramverk är en hörnsten i sunda offentliga finanser i EU. Medlemsstaterna har de senaste åren stärkt sina nationella finanspolitiska ramverk, särskilt till följd av EU-lagstiftningens krav och rekommendationer. Exempelvis har Litauen och Polen fortsatt att reformera sina budgetprocesser för att förbättra utgiftsförvaltningen. Ungern har effektiviserat det nationella systemet med numeriska finanspolitiska regler och har harmoniserat beräkningen av skuldkvoter. I flera medlemsstater pågår diskussioner om hur ramverken kan förbättras ytterligare, t.ex. i Frankrike där nationalförsamlingen lämnat rekommendationer om den medelfristiga budgetramens utformning. Det finns dock fortfarande utrymme att förbättra ramverken, vilket också Europeiska revisionsrätten rekommenderat[14].

Medlemsstaterna har fortfarande svårt att nå tillbaka till de nivåer för de offentliga investeringarna som rådde före krisen. De flesta medlemsstater hade en mer tillväxtvänlig budgetsammansättning före krisen eller i krisens inledningsskede. Framför allt ligger de offentliga investeringarna kvar på historiskt låga nivåer och de offentliga investeringarna som andel av BNP tros endast öka marginellt, särskilt i euroområdet. För att öka tillväxtpotentialen krävs såväl strukturreformer för att främja hållbar tillväxt som investeringar i materiellt och immateriellt kapital för att öka produktiviteten. Detta är särskilt viktigt för de medlemsstater vars tillväxtpotential ligger klart under genomsnittet i euroområdet. Trots den svaga utrikeshandeln och den tilltagande handelspolitiska osäkerheten kommer EU:s bytesbalans att

[14] Europeiska revisionsrätten (2019), *EU:s krav på nationella budgetramverk: kraven behöver skärpas och tillämpningen övervakas bättre. Särskild rapport nr 22/2019.*

fortsätta att visa överskott. Detta innebär att EU genererar tillräckligt med sparande för att finansiera sin ekonomiska omställning, förutsatt att sparandet styrs till de rätta investeringarna i medlemsstaterna.

Utgiftsöversyner håller på att bli ett återkommande inslag i hela EU och kan vara ett viktigt sätt att höja de offentliga finansernas kvalitet. Några av dem genomförs varje år (t.ex. i Tyskland), medan andra sträcker sig över flera år (t.ex. i Finland, Frankrike, Irland och Portugal). De skiljer sig också åt i fråga om vilka utgifter som ingår. Vissa översyner är heltäckande, medan andra inriktar sig på centrala politikområden som utbildning och hälso- och sjukvård (t.ex. i Lettland, Litauen och Slovakien) eller mycket specifika områden (polisen på Malta, företagsincitament i Tyskland och offentliga subventioner i Spanien). Vissa översyner har lett till besparingar, men resultat i form av effektivitetsvinster är inte alltid tydliga. Regelbundna och oberoende utvärderingar, förbättrade kopplingar till budgetplaneringen och utvidgning till att även omfatta lokala och regionala utgifter kan bidra till att göra utgiftsöversynerna mer användbara. Ökad konkurrens vid offentlig upphandling kan också bidra till att höja de offentliga utgifternas kvalitet.

Det är mycket viktigt att bekämpa skatteflykt och aggressiv skatteplanering för att upprätthålla sunda offentliga finanser och undvika snedvridning av konkurrensen mellan företag och mellan medlemsstater. Vissa inslag i vissa medlemsstaters skattesystem (dvs. Irland, Cypern, Luxemburg, Ungern, Malta och Nederländerna) kan användas av företag som ägnar sig åt aggressiv skatteplanering. Aggressiv skatteplanering i en medlemsstat har spridningseffekter, både för andra företag och för andra medlemsstater, bl.a. i form av förlorade skatteintäkter och snedvridning av konkurrensen mellan företag. De medlemsstater vars skattebas urholkas måste öka sina inkomster från andra skatter eller nöja sig med mindre pengar till tillväxtfrämjande reformer, fördelningspolitik och investeringar.

Demografiska förändringar och en hög offentlig skuldsättning utgör betydande hinder för de offentliga finansernas kvalitet och hållbarhet. På medellång och lång sikt står mer än hälften av medlemsstaterna inför medelhög eller hög hållbarhetsrisk. För flera länder beror riskerna på höga beräknade statsskulder, särskilt i Belgien, Spanien, Frankrike, Italien och Portugal. Dessutom finns det utmaningar kopplade till de beräknade ökningarna av åldersrelaterade offentliga utgifter. I vissa fall har bakslag konstaterats med de hållbarhetsfrämjande reformerna av pensionssystemen, vilket har underblåst framtida offentligfinansiella utmaningar i Italien och Rumänien. Framstegen med reformer av pensionssystemen var svaga i de medlemsstater för vilka rådet antog pensionsrelaterade landsspecifika rekommendationer 2019. Politiska utmaningar kvarstår således för Belgien, Tjeckien, Tyskland, Irland, Spanien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Malta, Österrike, Polen, Rumänien, Slovenien och Slovakien.

Banksektorns motståndskraft stärktes 2019, tack vare konjunkturläget och åtgärder mot de kvarvarande problemen. Totalt sett har banksektorns kapitalisering förblivit stabil, med en genomsnittlig kapitaltäckningsgrad på EU-nivå på 18,8 % under det andra kvartalet 2019. Behovet av att anpassa bankernas affärsmodeller, de låga räntorna och den ökande konkurrensen från andra finansieringsformer är en utmaning för många medlemsstater och fortsätter att belasta bankernas konkurrenskraft och lönsamhet (t.ex. i Grekland, Tyskland,

Irland, Portugal och Luxemburg). Saneringen av balansräkningarna har fortsatt i takt med att beståndet av gamla nödlidande lån fortsätter att minska. Andelen nödlidande lån på EU-nivå minskade till 2,9 % under det andra kvartalet 2019, en minskning med en halv procentenhet jämfört med ett år tidigare. Visserligen har tillgångarnas kvalitet stärkts i alla medlemsstater, särskilt i dem som haft den högsta andelen nödlidande lån, men andelen överskrider fortfarande 7 % i Grekland, Cypern, Portugal, Italien, Bulgarien och Kroatien. Att diversifiera inkomstkällorna för att ytterligare stödja bankernas lönsamhet är fortfarande svårt, särskilt för mindre kreditinstitut.

Bekämpningen av penningtvätt och terrorismfinansiering är avgörande för att skydda integriteten i EU:s ekonomiska och finansiella system. Brister i tillämpningen av reglerna mot penningtvätt i EU kan utnyttjas för att tvätta vinning från olaglig verksamhet. Medlemsstater där lagstiftningen inte hållit jämna steg med EU:s krav, tillsynen inte är tillräcklig, finansunderrättelserna inte används tillräckligt mycket och lagföringen är begränsad utgör svaga länkar i EU:s kedja. Den senaste tidens penningtvättsskandaler har visat hur viktigt det att reglerna följs strikt.

4. MAKROEKONOMISKA OBALANSER

Makroekonomiska obalanser kan inverka negativt på ekonomin i en enskild medlemsstat, i euroområdet eller i EU som helhet[15]. Tanken med förfarandet vid makroekonomiska obalanser är att i ett tidigt skede upptäcka dem och förhindra att de uppstår så att de berörda medlemsstaterna kan vidta lämpliga åtgärder för att rätta till dem.

I rapporten om förvarningsmekanismen för 2019 valdes 13 medlemsstater ut för en fördjupad granskning för att bedöma om de påverkas eller riskerar att påverkas av obalanser[16]. Dessa 13 länder är desamma som för ett år sedan bedömdes ha obalanser eller alltför stora obalanser. Resultaten av den här omgången av fördjupade granskningar ingår i landsrapporterna för de berörda medlemsstaterna. I analysen bedöms hur allvarliga obalanserna är, hur de utvecklats och vilka politiska åtgärder som vidtagits. Obalansernas spridningseffekter och systemomfattande gränsöverskridande följder beaktas också.

4.1 Framsteg med makroekonomiska obalanser i EU och euroområdet

De makroekonomiska obalanserna har gradvis korrigerats tack vare ett gynnsamt konjunkturläge. Efter en omfattande skuldnedväxlingsprocess efter krisen har ett antal obalanser och ohållbara tendenser korrigerats, särskilt stora underskott i bytesbalansen, alltför frikostig utlåning som drivit upp bostadspriserna samt de i allmänhet höga enhetsarbetskostnaderna som lett till förlorad kostnadskonkurrenskraft. Trots framsteg med skuldnedväxlingen ligger de privata, offentliga och utländska skulderna fortfarande högt och behöver mer tid för att korrigeras. Dessutom kvarstår på sina håll sårbarheter inom finanssektorn.

15 Artikel 2 i förordning (EU) nr 1176/2011.

16 COM(2019) 651 final.

Ombalanseringen av utlandsställningarna är inte helt avklarad. Endast några få medlemsstater har för närvarande underskott i bytesbalansen, men ett antal medlemsstater med hög utlandsskuld behöver upprätthålla återhållsamma bytesbalanser och undvika att tappa konkurrenskraft. Samtidigt har det varit fortsatt stora överskott i bytesbalansen i vissa medlemsstater (t.ex. Tyskland och Nederländerna), vilket leder till att euroområdet som helhet har ett överskott på 3,3 % av BNP. Detta innebär att de europeiska ekonomierna de senaste åren konsekvent har genererat mer sparande än investeringar och ackumulerat tillgångar gentemot omvärlden. Den svaga exportefterfrågan har på senare tid bidragit till en viss minskning av bytesbalansöverskotten och i vissa fall till en ökning av underskotten i bytesbalansen. I dagsläget skulle en ombalansering av både underskott och överskott i bytesbalansen kunna bidra till att råda bot på den låga inflationen och de låga räntorna och minska beroendet av utländsk efterfrågan. I många länder som är nettolåntagare krävs reformer för att öka konkurrenskraften och minska utlandsskulden. I länder som är nettoutlånare bör tillfället att finansiera ytterligare offentliga och privata investeringar till låga räntor tas till vara. Att stärka förutsättningarna för löneökningar skulle också bidra till en ombalansering.

Den europeiska banksektorns motståndskraft har förbättrats, men utmaningar kvarstår. Kapitaliseringsgraderna har slutat öka mer än de lagstadgade kraven. Banksektorns lönsamhet har förbättrats avsevärt de senaste åren. Andelen nödlidande lån har minskat avsevärt på sistone, särskilt i de länder som ansamlat stora bestånd av nödlidande lån (t.ex. Cypern, Italien och Portugal). Trots det kvarstår problem i ett antal medlemsstater som fortfarande kännetecknas av relativt låg kapitalisering och lönsamhet och en stor andel nödlidande lån. Utsikterna till långvarigt låga räntor och avmattad ekonomisk tillväxt förvärrar problemen.

Bostadspriserna fortsätter att öka stadigt, men avmattas något i de medlemsstater där tecknen på övervärdering är tydligare. I allt fler länder ligger bostadspriserna över topparna från mitten av nollnolltalet och är kanske övervärderade. Bostadsprisökningarna har dock på senare tid dämpats, och priserna har ökat mest i EU-länder som hittills bara visat begränsade tecken på övervärdering (t.ex. Ungern, Irland och Portugal).Däremot har priserna ofta avmattats i länder där oron för övervärdering är större och hushållens skuldsättning är hög, t.ex. Sverige. I vissa länder åtföljs de kraftiga bostadsprisökningarna av en stadig ökning av nya bolån.

Kostnadskonkurrenskraften försämras i ett antal medlemsstater. Enhetsarbetskostnaderna har ökat snabbt i vissa medlemsstater på grund av höga löneökningar och låg produktivitetstillväxt. I vissa central- och östeuropeiska länder och i Baltikum har enhetsarbetskostnaderna ökat kraftigt till följd av de ansträngda arbetsmarknaderna och kompetensgap. I euroområdet har enhetsarbetskostnaderna ökat mer i många länder som är nettoutlånare än i länder som är nettolåntagare, men denna skillnad i tillväxttakt har minskat sedan 2016 och bidrar därför i mindre omfattning till en symmetrisk ombalansering.

4.2 Förfarandet vid makroekonomiska obalanser

Obalanser eller alltför stora obalanser har konstaterats i tolv av de tretton medlemsstater för vilka en fördjupad granskning utförts, men obalansernas allvarsgrad har minskat i ett antal fall. Vid de fördjupade granskningarna 2020 konstaterades nio medlemsstater ha *obalanser* och tre ha *alltför stora obalanser*. En medlemsstat som i fjol konstaterades ha obalanser har gjort sådana framsteg med ekonomiska resultat och politiska åtgärder att det förefaller motiverat att avsluta förfarandet vid makroekonomiska obalanser. I de flesta övriga medlemsstaterna konstaterades vissa framsteg med att korrigera de makroekonomiska obalanserna. I detta skede var det inte motiverat att ändra deras status med avseende på obalanser. I tillägg 3 sammanfattas resultaten av de fördjupade granskningarna av medlemsstaterna.

Bulgarien, som 2019 befanns ha *obalanser*, konstateras nu ha *inga obalanser*. Betydande framsteg har gjorts med att skärpa tillsynen över finanssektorn och lösa kvarvarande regleringsproblem. Dessutom har företagens skuldsättning minskat och andelen nödlidande lån sjunkit, även om den fortfarande är hög på företagssidan[17].

I de flesta andra medlemsstater som 2019 konstaterades ha obalanser har sårbarheterna gradvis minskat, men ekonomiska och politiska orosmoln tornar upp sig vid horisonten:

- I **Tyskland** och **Nederländerna** kvarstår betydande överskott i bytesbalansen, trots vissa korrigeringar och politiska framsteg. **Spanien**, **Portugal, Irland** och **Kroatien** kännetecknas av sårbarheter i kombination med hög privat, offentlig och extern skuldsättning. Dessa obalanser i skuldbeståndet började korrigeras i och med återhämtningen, särskilt i Irland där beslutsamma politiska åtgärder vidtogs. De politiska insatserna har i viss mån gått i stå i Kroatien och Spanien. I **Frankrike** minskar statsskulden ännu inte, och trots vissa politiska framsteg förblir produktivitetstillväxten dämpad. I **Sverige** är bostadspriserna fortfarande rekordhöga, trots den senaste tidens korrigeringar, och hushållens skuldsättning fortsätter att öka. Även om framsteg gjorts, kvarstår politiska brister. I **Rumänien** kvarstår sårbarheter i anslutning till förlorad kostnadskonkurrenskraft och ett tilltagande bytesbalansunderskott mot bakgrund av en starkt expansiv finanspolitik, något som kan förvärras om dagens trend inte bryts.

- Cypern, Grekland och Italien konstateras precis som 2019 ha **alltför stora obalanser**. I **Cypern** kvarstår betydande sårbarheter trots de senaste årens framsteg. Mängden nödlidande lån minskades betydligt 2018, medan framstegen sedan dess gått i långsammare takt. Offentlig och privat skuldsättning är på väg nedåt, och väntas minska ytterligare. Däremot ökade underskottet i bytesbalansen i en miljö som kännetecknas av en redan hög negativ finansiell nettoställning mot omvärlden. De politiska framstegen är blandade, och vissa reformer har ännu inte antagits. I **Grekland** kvarstår synnerligen allvarliga sårbarheter när det gäller statsskulden,

[17] Bulgariens åtagande inom växelkursmekanismen (ERM II) kommer att bedömas senare av kommissionen och Europeiska centralbanken inom deras respektive behörighetsområden.

nödlidande lån och utrikeshandeln, mot bakgrund av fortsatt låg tillväxtpotential och hög arbetslöshet. Framsteg görs dock på flera fronter. De politiska åtaganden som övervakas inom programmet för förstärkt övervakning håller i stort sett tidplanen. I **Italien** ökar fortfarande den offentliga skuldkvoten, även om regeringens planer nu inriktas mer på att minska skulderna. Den potentiella tillväxten förbättras visserligen, men är fortfarande otillräcklig för en snabb skuldminskning. Arbetet med att genomföra reformagendan har återupptagits. I alla de här tre medlemsstaterna krävs ett fortsatt reformarbete för att ombalansera ekonomin, De kommer att övervakas noga av kommissionen.

Kommissionen kommer att fortsätta att hålla ett öga på utvecklingen och alla åtgärder som vidtas av medlemsstater med obalanser eller alltför stora obalanser inom den särskilda övervakningen. Rådet deltar i denna översyn och har anslutit sig till slutsatserna i de särskilda övervakningsrapporterna[18].

5. FRAMSTEG MED DE LANDSSPECIFIKA REKOMMENDATIONERNA OCH PROGRAMPLANERINGEN FÖR SAMMANHÅLLNINGSFONDERNA

Även om medlemsstaterna fortsatte att genomföra de landsspecifika rekommendationerna skedde det i olika takt på olika håll. Ur ett flerårigt perspektiv har genomförandenivån i stort sett legat stabil de senaste åren. Medlemsstaterna har gjort åtminstone vissa framsteg med att genomföra mer än två tredjedelar av alla landsspecifika rekommendationer sedan den europeiska planeringsterminen startade 2011. Uppdelat efter politikområde har medlemsstaterna gjort störst framsteg inom finanstjänster, följt av lagstiftning, arbetsrätt och anställningsskydd. Däremot har framstegen varit särskilt långsamma med att bredda skattebasen och reformera hälso- och sjukvård och långvarig vård och omsorg.

På grund av den stora osäkerheten kring de ekonomiska utsikterna är ett snabbt och effektivt genomförande av reformer som ökar tillväxtpotentialen avgörande för att ta itu med ekonomins utmaningar på längre sikt. För de rådsrekommendationer som antogs 2019 har genomförandet varit starkt i fråga om finanstjänster och aktiv arbetsmarknadspolitik. Genomförandet har dock varit fortsatt lågt för rekommendationerna om bl.a. konkurrens inom tjänstesektorn och de offentliga finansernas hållbarhet på lång sikt. Kommissionen har vidtagit åtgärder för att se till att bedömningen av genomförandet av de landsspecifika rekommendationerna är mer transparent och att de multilaterala diskussionerna om rekommendationerna förbättras. På det hela taget innebär de osäkra ekonomiska utsikterna att reformerna behöver genomföras mer kraftfullt.

Det tar tid att genomföra investeringsrelaterade ekonomiska strategier. Landsspecifika rekommendationer om investeringsrelaterade ekonomiska strategier utfärdades för första gången förra året. Medlemsstaterna har rekommenderats att koncentrera sin politik på

[18] Rådets slutsatser om rapporten om förvarningsmekanismen 2020, antagna den 18 februari 2020 (ST 6145/20).

särskilda områden, med stöd av nationella offentliga och privata resurser och EU-medel. Framstegen med genomförandet behöver analyseras i ett långsiktigt perspektiv. Medlemsstaterna bör koncentrera sin politik på särskilda områden, med stöd av nationella offentliga och privata resurser och EU-medel. Vad gäller användningen av EU-medel är uppgifterna positiva: för de europeiska struktur- och investeringsfondernas nuvarande programperiod (2014–2020) gjorde kommissionen 2019 en prestationsöversyn som visade att 21,4 miljarder euro av resultatreserven[19] hade frigjorts. Trots prestationsöversynens icke-diskretionära natur hade i genomsnitt tre fjärdedelar av sammanhållningspolitikens resultatreserv på 15,9 miljarder euro gått till områden med anknytning till de investeringsrelaterade landsspecifika rekommendationerna. När det gäller belopp för program och prioriteringar som inte uppnådde sina resultatmål har kommissionen uppmanat medlemsstaterna att ta vederbörlig hänsyn till de investeringsrelaterade landsspecifika rekommendationerna i sina förslag till omfördelning. Medlemsstaterna började hösten 2019 lägga fram förslag till medelsomfördelning för kommissionens bedömning och godkännande.

Faktaruta 2: Läget i planeringen för sammanhållningsfonderna

I många medlemsstater är de offentliga investeringarna starkt beroende av EU-medel. Vid programplaneringen för de sammanhållningspolitiska fonderna för programperioden 2014–2020 beaktades de relevanta investeringsrelaterade landsspecifika rekommendationerna. Dessa landsspecifika rekommendationer rör områden av strategisk betydelse för EU. När det gäller den sammanhållningspolitiska programplaneringen 2021–2027 föreslår kommissionen en ännu starkare koppling till den europeiska planeringsterminen. För planeringsterminen 2019 lade kommissionen fram investeringsriktlinjer för de sammanhållningspolitiska fonderna och föreslog landsspecifika rekommendationer om investeringsrelaterade strategier för alla medlemsstater, som rådet ställde sig bakom.

Sedan landsrapporterna lades fram i februari 2019 hölls under våren 2019 evenemang i alla medlemsstater som start på den informella dialogen om programplaneringen för åren 2021–2027. Kommissionens mål är alla program ska antas så snart den relevanta lagstiftningen finns på plats. Vid delad förvaltning beror detta också på hur väl förberedda medlemsstaterna är på att utarbeta och diskutera sina utkast till program.

6. SAMARBETE MED MEDLEMSSTATERNA OCH EUROPAPARLAMENTET

Förtroende och samarbete mellan kommissionen, rådet och medlemsstaterna är avgörande för att den europeiska planeringsterminens ska få avsedd verkan. Kommissionen erbjuder många möjligheter till åsiktsutbyte med alla berörda parter, bland annat genom regelbundna möten med arbetsmarknadens parter, det civila samhället, Europaparlamentet och de nationella parlamenten. När det gäller Europaparlamentet är kommissionens ledamöter redo att besöka Europaparlamentet före varje viktig etapp i den europeiska planeringsterminen. Innan dagens paket antogs samarbetade kommissionens ledamöter med parlamentet i sysselsättnings- och socialutskottets och ekonomi- och valutautskottets sammanträden. Kommissionen håller också regelbundna möten med

[19] Resultatreserven, som avsätts inom struktur- och investeringsfondernas totala anslag (6 % av budgeten, ca. 26 miljarder euro), frigörs för de prioriteringar som har uppnått delmålen i resultatramen för 2018.

arbetsmarknadens parter och organisationer i det civila samhället både i Bryssel och i medlemsstaterna. Under årens lopp har dessa insatser för en öppen och produktiv dialog hjälpt till att utveckla en samsyn på problem och lösningar inom europeisk och nationell politik.

Precis som tidigare har kommissionen åtagit sig att föra en verklig politisk dialog med medlemsstaterna och se till att de politiska rekommendationerna ingår i den nationella politiska processen, bl.a. genom att stärka de nationella parlamentens och arbetsmarknadsparternas delaktighet. Dessa utbyten sker genom besök på tjänstemanna- och politikernivå i medlemsstaterna och bilaterala möten två gånger om året i Bryssel. Dessutom tillfrågas nationella myndigheter om analyserna i landsrapporterna innan de offentliggörs. Som ett nytt inslag har kommissionen i år i samråd med de nationella myndigheterna valt ut ett ämne av gemensamt intresse för djupare analys i landsrapporterna. De flesta nationella myndigheter tog upp ämnen av betydelse för de gröna och digitala omställningarna och deras inverkan på ekonomin, näringslivet och arbetskraften, ett tydligt tecken på att de anpassat sina intressen och prioriteringar till kommissionens nya ekonomiska agenda. Kommissionen vill också hjälpa medlemsstaterna att intensifiera reformarbetet genom stödprogrammet för strukturreformer, som ger tekniskt stöd till alla EU-medlemsstater på begäran av dem, för att hjälpa dem att utforma och genomföra tillväxtfrämjande reformer. Detta inbegriper även reformutmaningarna i de landsspecifika rekommendationerna.

7. NÄSTA STEG

Den europeiska planeringsterminen ger kommissionen, medlemsstaterna, arbetsmarknadens parter och de berörda parterna möjlighet att löpande föra dialog med varandra under hela året. De landsrapporter som läggs fram tillsammans med det här meddelandet bygger på omfattande kontakter med regeringar, nationella myndigheter och berörda parter på teknisk och politisk nivå, bl.a. bilaterala möten i december 2019. Resultaten kommer att presenteras i medlemsstaternas huvudstäder och följas upp vid ytterligare bilaterala och multilaterala möten. Under året fortsätter de tjänstemän som arbetar med planeringsterminen sina kontakter med nyckelaktörer i medlemsstaterna. Kommissionens vice ordförande och ledamöter kommer att besöka medlemsstaterna för att inhämta synpunkter från parlamenten, regeringarna, arbetsmarknadens parter och andra berörda parter om analyserna och konstaterandena i landsrapporterna. Kommissionen kommer även att diskutera sammanfattningen av resultaten i landsrapporterna med Europaparlamentet.

Medlemsstaterna kommer att lägga fram sina ekonomiska och sociala prioriteringar i sina nationella reformprogram i mitten av april, mot bakgrund av de utmaningar som utpekats. De ska också lägga fram sina fleråriga strategier för sunda offentliga finanser, i form av stabilitets- (för euroländerna) respektive konvergensprogram (för andra länder). I sina slutliga nationella energi- och klimatplaner, som lämnats in i enlighet med förordningen om styrning av energiunionen, ska medlemsstaterna ange hur de planerar att uppnå sina energi- och klimatmål. För att ge ett lämpligt och hållbart svar på utmaningarna rekommenderar kommissionen att programmen utarbetas med stöd av alla nyckelaktörer, t.ex. arbetsmarknadens parter, regionala och lokala myndigheter samt civilsamhällets organisationer, beroende på vad som är lämpligt.

TILLÄGG 1 – INTEGRERAD ÖVERVAKNING AV MAKROEKONOMISKA OCH FINANSPOLITISKA OBALANSER

	Förfarandet vid makroekonomiska obalanser (MO)[20]	**Stabilitets- och tillväxtpakten**[21] **(MB: medelfristigt budgetmål/UF: förfarandet vid alltför stora underskott)**	**Kommentarer**
AT		Förebyggande del Klarar MB, föremål för skuldkriteriet[22]	
BE		Förebyggande del Klarar inte MB, föremål för skuldkriteriet	
BG		Förebyggande del Klarar MB	
CY	Alltför stora obalanser	Förebyggande del Klarar MB, föremål för skuldkriteriet	
CZ		Förebyggande del Klarar MB	
DE	Obalanser	Förebyggande del Klarar MB	
DK		Förebyggande del Klarar MB	
EE		Förebyggande del Klarar inte MB	
EL	Alltför stora obalanser	Förebyggande del Föremål för övergångsregeln för skuldkriteriet[23]	Eftersom Grekland inte behövde lämna in något stabilitetsprogram när det ingick i programmet, utförs bedömningen för 2019 utan något medelfristigt budgetmål.
IE	Obalanser	Förebyggande del Klarar inte MB	
ES	Obalanser	Förebyggande del Klarar inte MB, föremål för övergångsregeln för skuldkriteriet	
FR	Obalanser	Förebyggande del Klarar inte MB, föremål för	

[20] Bägge kategorierna, ”obalanser” och ”alltför stora obalanser”, innebär särskild övervakning, som varierar beroende på utmaningarnas grad av allvar.

[21] Avslutandet av MO och tillämpligheten av (övergångsregeln för) skuldkriteriet avser 2019 och bygger på kommissionens höstprognos 2019.

[22] Skuldkriteriet: Om målet på en offentlig skuldkvot på 60 % inte hålls, blir den berörda medlemsstaten föremål för förfarandet vid alltför stora underskott, om differensen, efter beaktande av alla relevanta faktorer och konjunkturcykelns inverkan, mellan dess skuldkvot och målet på 60 % inte minskas med 1/20 per år (i medeltal över tre år).

[23] Övergångsregeln för skuldkriteriet: alla medlemsstater i förfarandet vid alltför stora underskott har tre år på sig efter korrigeringen av det alltför stora underskottet att uppfylla skuldkriteriet. Det innebär inte att skuldregeln inte gäller under denna tid, eftersom medlemsstaterna bör göra tillräckliga framsteg mot måluppfyllelse under denna övergångsperiod. En negativ bedömning av framstegen mot att uppfylla skuldkriteriet under övergångsperioden kan leda till att ett förfarande vid alltför stora underskott inleds.

		övergångsregeln för skuldkriteriet	
HR	Obalanser	Förebyggande del Klarar MB, föremål för skuldkriteriet	
HU		Förebyggande del (FA[24]) Klarar inte MB, föremål för skuldkriteriet	
IT	Alltför stora obalanser	Förebyggande del Klarar inte MB, föremål för skuldkriteriet	
LT		Förebyggande del Klarar inte MB	
LU		Förebyggande del Klarar MB	
LV		Förebyggande del Klarar inte MB	
MT		Förebyggande del Klarar MB	
NL	Obalanser	Förebyggande del Klarar MB	
PL		Förebyggande del Klarar inte MB	
PT	Obalanser	Förebyggande del Klarar inte MB, föremål för övergångsregeln för skuldkriteriet	
SI		Förebyggande del Klarar inte MB, föremål för skuldkriteriet	
SE	Obalanser	Förebyggande del Klarar MB	
SK		Förebyggande del Klarar inte MB	
RO	Obalanser	Förebyggande del (FA) Klarar inte MB	
FI		Förebyggande del Klarar inte MB	
UK		Förebyggande del Klarar inte MB, föremål för övergångsregeln för skuldkriteriet	

[24] Förfarandet vid betydande avvikelse (FA) ska ge medlemsstaten möjlighet att rätta till en avvikelse från det medelfristiga budgetmålet (MB) eller anpassningsbanan mot det målet.

TILLÄGG 2: FRAMSTEG MOT EUROPA 2020-MÅLEN

Europa 2020-mål för EU	Uppgifter för 2010	Senaste tillgängliga uppgifter	2020 enligt den senaste utvecklingen
1. Öka sysselsättningen i åldrarna 20–64 år till minst 75 %	68,6 %	73,8 % (3 kv. 2019)	Målet nås sannolikt inte
2. Öka de sammanlagda offentliga och privata FoU-investeringarna till 3 % av BNP	1,93 %	2,12 % (2018)	Målet nås sannolikt inte
3a. Minska utsläppen av växthusgaser med minst 20 % jämfört med 1990	14,3 % minskning	23 % minskning (2018)	Målet nås sannolikt
3b. Öka andelen förnybar energi i den slutliga energiförbrukningen till 20 %	12,5 %	18 % (2018)	Målet nås sannolikt
3c. Gå mot ett mål på 20 % energieffektivitet	5,7 % (för primärenergi-förbrukning)	4,6 % (avståndet till målet för 2020 för primärenergi-förbrukning)	Målet nås sannolikt inte
4a. Minska antalet unga med högst grundskoleutbildning till mindre än 10 %	13,9 %	10,6 % (2018)	Målet nås sannolikt
4b. Öka andelen av befolkningen i åldrarna 30–34 år med högskoleexamen till minst 40 %	33,8 %	40,7 %	Målet nås sannolikt
5. Minska antalet människor som riskerar fattigdom eller social utestängning med minst 20 miljoner	Ökning med 1,4 miljoner (jämfört med 2008)	Minskning med 7,1 miljoner (jämfört med 2008) 2018	Målet nås sannolikt inte

TILLÄGG 3 – RESULTAT FRÅN DE FÖRDJUPADE GRANSKNINGARNA EFTER MEDLEMSSTAT

	Granskningar 2019	Granskningar 2020
Inga obalanser	-	BG
Obalanser	BG, DE, ES, FR, HR, IE, NL, PT, RO, SE	DE, ES, FR, HR, IE, NL, PT, RO, SE
Alltför stora obalanser	CY, EL, IT	CY, EL, IT